

BEHAWIORALNY ASPEKT RACHUNKOWOŚCI

dr Sylwia Czakowska

Akademia Kujawsko-Pomorska

e-mail: s.czakowska@akp.bydgoszcz.pl, <https://orcid.org/0000-0003-3956-8966>

Streszczenie: Rachunkowość należy postrzegać jako system informacyjny, w którym osoby realizujące rachunkowość dostarczają, poprzez sprawozdanie finansowe, informacje jego użytkownikom. Głównym celem artykułu jest ukazanie wpływu zachowania człowieka zaangażowanego w system rachunkowości na procesy realizowane w zakresie rachunkowości. Wypełnienie zamierzeń badawczych zawarto w dwóch punktach. Przedstawiono przyczyny powstania ekonomii behawioralnej, jej istotę i główne kierunki badań. Omówiono miejsce człowieka w systemie rachunkowości oraz określono przedmiot badań rachunkowości behawioralnej. Przybliżono definicję rachunkowości behawioralnej, która została przyjęta na potrzeby niniejszego artykułu. Wskazano główne obszary badań oraz metody badawcze rachunkowości behawioralnej. Zastosowane w niniejszym opracowaniu metody badawcze opierają się na analizie krytycznej literatury przedmiotu, analizie porównawczej oraz metodzie rozumowania indukcyjnego. Na podstawie przeprowadzonych rozważań, można stwierdzić, iż rozwój nurtu behawioralnego w naukach ekonomicznych oraz dostrzeżenie przez naukowców znaczenia osób zaangażowanych w system rachunkowości, którzy z jednej strony tworzą go, a z drugiej stanowią podmiot jego oddziaływania, doprowadził do powstania rachunkowości behawioralnej. Przedmiotem jej badań jest wpływ psychologicznych i socjologicznych aspektów zachowania ludzkiego na procesy realizowane w zakresie rachunkowości.

Słowa kluczowe: behawioryzm, interdyscyplinarność, psychologia, socjologia, rachunkowość, rachunkowość behawioralna, uwarunkowanie psychologiczne, socjologiczne, kulturowe i fizjologiczne.

1. Wprowadzenie

Człowiek występuje w rachunkowości w dwojakim charakterze. Z jednej strony stanowi przedmiot jej zainteresowania, gdy rozważania dotyczą wyceny kapitału ludzkiego. Z drugiej zaś jest ważnym ogniem systemu, jakim jest rachunkowość, polegającego na identyfikacji, pomiarze, przetwarzaniu i przekazywaniu szerokiemu gronu odbiorców informacji finansowych o sytuacji majątkowej i finansowej oraz osiągniętym wyniku finansowym określonej jednostki¹. W tym kontekście

¹ M. Cieciora, *Behawioralne i etyczne uwarunkowania rachunkowości*, [w:] P. Szczypa (red.), *Rachunkowość finansowa. Od teorii do praktyki*, CeDeWu, Warszawa 2018, wydanie drugie

rachunkowość należy postrzegać jako system informacyjny, w którym osoby realizujące rachunkowość dostarczają, poprzez sprawozdanie finansowe, informacje jego użytkownikom. Stąd też w literaturze przedmiotu rachunkowość jest określana jako język biznesu, gdyż generowane przez nią informacje są wykorzystywane przez interesariuszy do oceny efektywności ekonomicznej podmiotu i w konsekwencji determinują ich decyzje ekonomiczne². Ponadto jednostki poprzez odpowiednie zaprezentowanie informacji w sprawozdaniu finansowym są w stanie oddziaływać na ich odbiorców w celu wywołania u nich pożądanej reakcji³. Kluczowe znaczenie ma więc w tym względzie zachowanie ludzi biorących udział w procesie tworzenia przez rachunkowość informacji, na które wpływają różne bodźce i pobudki⁴.

Głównym celem artykułu jest ukazanie wpływu zachowania człowieka zaangażowanego w system rachunkowości na procesy realizowane w zakresie rachunkowości. Wypełnienie zamierzeń badawczych zawarto w dwóch punktach. Przedstawiono przyczyny powstania ekonomii behawioralnej, jej istotę i główne kierunki badań. Omówiono miejsce człowieka w systemie rachunkowości oraz określono przedmiot badań rachunkowości behawioralnej. Przybliżono definicję rachunkowości behawioralnej, która została przyjęta na potrzeby niniejszego artykułu. Wskazano główne obszary badań oraz metody badawcze rachunkowości behawioralnej.

Zastosowane w niniejszym opracowaniu metody badawcze opierają się na analizie krytycznej literatury przedmiotu, analizie porównawczej oraz metodzie rozumowania indukcyjnego.

2. Nurt behawioralny w naukach ekonomicznych

Dynamiczny rozwój nauki przyczynia się do wzajemnego przenikania się jej poszczególnych dziedzin. W szczególności zjawisko to obserwuje się w obszarze nauk społecznych. Jako przykład można wskazać dyscyplinę ekonomia i finanse, która w dużej mierze korzysta z dorobku pozostałych nauk społecznych oraz osiągnięć innych dziedzin, zwłaszcza psychologii, socjologii oraz matematyki⁵. W konsekwencji tej konwergencji doszło do między innymi do powstania ekonomii behawioralnej i finansów behawioralnych, których przedmiotem zainteresowań badawczych jest wpływ indywidualnych i społecznych zachowań poznawczych

zmienione, s. 35.

- 2 Zob. M. Remlein, *Rachunkowość grup kapitałowych według polskiego prawa bilansowego i Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013, s. 9; A. Kaczmarczyk, *Sprawozdawczość finansowa jako język biznesu*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu” 2011, nr 22, s. 121-124.
- 3 Zob. J. Garbarczyk, F. Czachowski, *Psychologiczny aspekt rachunkowości, jako możliwość oddziaływania na odbiorcę informacji*, [w:] E. Śnieżek, F. Czechowski, S. Doroba (red.), *Ewolucja rachunkowości w teorii i praktyce gospodarczej*. VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Sigma maraton”, ser. „Zarządzanie”, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 105; M. Remlein, op. cit., s. 75.
- 4 E. Jaworska, *Perspektywa behawioralna w rachunkowości w świetle wybranych teorii psychologii motywacji*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2014, nr 70(830), s. 49.
- 5 N. Artienwicz, *Rachunkowość behawioralna jako interdyscyplinarny nurt rachunkowości i społecznych nauk o zachowaniu*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2013, nr 71(127), s. 7-8.

oraz emocjonalnych na racjonalność podejmowanych decyzji⁶.

Należy zauważyć, iż w ekonomii behawioralnej kwestionuje się neoklasyczną koncepcję racjonalności człowieka⁷, przeciwstawiając jej jednocześnie koncepcję ograniczonej racjonalności⁸, w myśl której podejmowane decyzje, wydawane osądy czy dokonywane wybory mogą być uzależnione od stanów emocjonalnych człowieka. Innymi słowy, w ekonomii behawioralnej przyjmuje się założenie, iż człowiek jest zdolny do logicznych, racjonalnych działań oraz decyzji i jednocześnie ulega wpływom emocji i innych bodźców, często nieuświadomionych, które go ograniczają. W konsekwencji doprowadziło to do uwzględnienia w badaniach społecznej i psychicznej perspektywy funkcjonowania człowieka, w tym kultury, systemu wartości, osobowości oraz specyfiki procesów poznawczych⁹.

Włączenie aspektu behawioralnego¹⁰ do badań w ekonomii wynika z dostrzeżenia związku pomiędzy psychologicznymi i socjologicznymi mechanizmami działania ludzi, a szeroko pojętymi zjawiskami ekonomicznymi, który przekłada się na podejmowane decyzje¹¹. W przypadku podmiotów gospodarczych decyzje zarządu, pracowników oraz inwestorów wpływają na powstawanie wielkości finansowych, a tym samym oddziałują na dalsze losy tych jednostek¹². Stąd też w naukach ekonomicznych należy uwzględnić człowieka z jego osobistą etyką, kulturą, racjonalnością czy też emocjami, gdyż podejmowane przez niego decyzje są obciążone wpływem czynników psychologicznych. Tym samym podkreśla się decydujący wpływ psychologii na ekonomię¹³.

6 M. Cieciora, *Behawioralne aspekty rachunkowości we współczesnej gospodarce – zarys problemu*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2015, nr 388, s. 33.

7 W ekonomii neoklasycznej człowiek jest postrzegany jako *homo oeconomicus*. Zgodnie z tym założeniem, człowiek, jako istota postępująca racjonalnie, opierając się na stałych preferencjach i dostępnych informacjach, zawsze dąży do maksymalizacji osiąganych zysków i dokonywania wyborów ze względu na wartość ekonomiczną rezultatów tych wyborów. Zob. Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/homo-oeconomicus;3912509.html> [20.12.2023]; D. Korzeniowska, *Pionierzy i wybrane teorie istotne dla rozwoju rachunkowości behawioralnej*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2017, nr 92(148), s. 72; N. Artieniewicz, *Rachunkowość behawioralna jako...*, op. cit., s. 11.

8 Autorem koncepcji ograniczonej racjonalności jest Herbert A. Simon. Autor w swoich pracach (1955, 1972) skrytykował założenia o maksymalizacji w teorii użyteczności i podkreślał rolę percepcji, operacji poznawczych i uczenia się w podejmowaniu decyzji. Według Simon’a jednostka dąży do maksymalizacji wielu celów, a nie jednego, nie posiada pełnej informacji o możliwych alternatywach, ani nie jest w stanie dokonać ich stosowych porównań. Stąd też zdaniem autora podmiot jest ograniczony wewnętrznie – umysłowo i zewnętrznie – środowiskowo. W związku z powyższymi ograniczeniami, jednostka nie kieruje się zasadą optymalizacji, lecz satysfakcji. Zob. H.A. Simon, *A behavioral model of rational choice*, „Quarterly Journal of Economics” 1955, nr 69, s. 99-118; H.A. Simon, *Theories of bounded rationality*, [w:] C.B. McGuire, R. Radner (eds.), *Decision and Organisation*, North-Holland Publishing Company, Amsterdam 1972, s. 161-176; N. Artieniewicz, *Rachunkowość behawioralna jako...*, op. cit., s. 15.

9 D. Korzeniowska, op. cit., s. 72; M. Cieciora, *Behawioralne aspekty...*, op. cit., s. 33.

10 Behawioryzm – nurt w psychologii, który powstał na początku XX wieku, ukazujący jak duże znaczenie ma środowisko dla zachowania organizmów żywych. Behawioryzm bada zachowanie człowieka w zależności od środowiska fizycznego i społecznego. Zob. Wikipedia, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Behawioryzm> [21.12.2023].

11 D. Korzeniowska, op. cit., s. 72-73.

12 T. Lis, *Aspekty behawioralne w rachunkowości przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2016, nr 440, s. 388.

13 Zob. M. Cieciora, *Behawioralne aspekty...* op. cit., s. 34; N. Artieniewicz, *Rachunkowość behawioralna jako...*, op. cit., s. 14.

Należy zauważyć, iż obecnie ekonomia behawioralna jest jednym z dynamiczniej rozwijających się nurtów ekonomii. Jednakże wśród ekonomistów nie ma jedności, czy i w jakim stopniu należy uznać ją za część tzw. głównego nurtu ekonomii¹⁴. Do głównych kierunków badań prowadzonych w ramach ekonomii behawioralnej zalicza się¹⁵:

- analizę zachowania polegającą na eksploracji zachowań ekonomicznych przy wykorzystaniu metodologii badań psychologicznych,
- analizę odstępstw od zachowania racjonalnego, które jest wyznaczane na podstawie założeń teorii ekonomicznych.

Podsumowując powyższe rozważania, należy podkreślić, iż ekonomia behawioralna podważa koncepcje racjonalności człowieka. Jednocześnie wskazuje, iż proces decyzyjny ludzi jest obciążony czynnikami psychologicznymi, które prowadzą do zachowań nieracjonalnych z punktu widzenia ekonomii neoklasycznej.

3. Rachunkowość behawioralna jako nowy nurt rachunkowości

Na gruncie rozwijającego się w naukach ekonomicznych nurtu behawioralnego oraz szczególnej roli człowieka w systemie rachunkowości, powstała koncepcja rachunkowości behawioralnej¹⁶. Jest to stosunkowo młody nurt analiz w rachunkowości, gdyż badania naukowe w tym zakresie zaczęto przeprowadzać począwszy od drugiej połowy XX wieku. Za pioniera badań behawioralnych w rachunkowości uznaje się C. Argyris'a, który analizował wpływ budżetowania na motywację i postawy pracowników przedsiębiorstwa¹⁷.

Rachunkowość behawioralna powstała w konsekwencji dostrzeżeniem roli, jaką pełnią osoby zaangażowane w rachunkowość. Rachunkowość jako system informacyjny generuje i dostarcza informacje o stanach i zdarzeniach gospodarczych szerokiego gronu użytkowników, którzy mogą być zarówno ich odbiorcami, jak i współtwórcami w związku z podejmowaniem kolejnych decyzji względem organizacji. Zatem za rachunkowość odpowiada człowiek, który w celu realizacji jej zadań musi dokonywać określonych wyborów. Zaś jego zachowanie jest uzależnione od uwarunkowań ekonomicznych, społecznych, politycznych oraz psychologicznych. Stąd też przedmiotem badań rachunkowości behawioralnej jest wpływ psychologicznych i socjologicznych aspektów zachowania ludzkiego na procesy realizowane w zakresie rachunkowości. Rachunkowość odzwierciedla bowiem wybory dokonane przez poszczególne osoby w związku z działalnością podmiotu oraz skutki podjętych decyzji¹⁸.

W literaturze przedmiotu rachunkowość behawioralna jest różnie definiowana, jednak cechą wspólną wyjaśnień tego terminu jest podkreślenie znaczenia zachowania ludzi zaangażowanych w system rachunkowości. Na potrzeby niniejszego artykułu przyjmuje się definicję zaproponowaną przez N. Artienwicz.

14 J. Polowczyk, *Podstawy ekonomii behawioralnej*, „Przegląd Organizacji” 2009, nr 12, s. 3.

15 N. Artienwicz, *Rachunkowość behawioralna*, CeDeWQu, Warszawa 2018, s. 23-24.

16 M. Cieciora M., *Behawioralne i etyczne...*, op. cit., s. 36.

17 Zob. E. Jaworska, op. cit., s. 51; D. Korzeniowska, op. cit., s. 74.

18 Zob. E. Jaworska, op. cit., s. 50-51.

Według autorki rachunkowość behawioralną należy rozumieć jako interdyscyplinarny nurt rachunkowości i społecznych nauk o zachowaniu, który wzbogaca klasyczne podejście do rachunkowości o czynnik ludzki, pozwalając tym samym na zrozumienie tych elementów zachowania człowieka, wynikających zarówno z jego indywidualnych cech, jak i z jego otoczenia, które wpływają na procesy podejmowania decyzji we wszystkich aspektach i procesach rachunkowości¹⁹. Oznacza to, iż w rachunkowości behawioralnej analizie poddaje się rzeczywiste zachowanie ludzi w procesach związanych z rachunkowością, a dokładniej sposób, w jaki zmienne psychologiczne i socjologiczne wpływają na poszczególne decyzje podejmowane przez określone osoby w tych procesach. Zachowanie kierownictwa podmiotu, jego pracowników, a także inwestorów wpływa bowiem na powstawanie wielkości finansowych, które prezentuje rachunkowość²⁰.

Uwzględnienie aspektu behawioralnego w rachunkowości służy badaniu i przewidywaniu zachowań oraz wyborów ludzi zaangażowanych w cały proces tworzenia i wykorzystywania informacji w związku z występowaniem czynników (np. motywacji, kultury organizacyjnej, systemu wynagradzania, kultury, płci), którym podlegają indywidualnie. Stanowi to niezmiernie ważną kwestię w prowadzonych analizach, bowiem rachunkowość w znacznej części polega na ocenie informacji, dokonywaniu wyborów, formułowaniu osądów i podejmowaniu decyzji bazujących na osądach, a ponadto postrzegana jest jako aktywność ludzka skonstruowana z wartości i intencji²¹. Dlatego też, pewien zakres elastyczności występujący w unormowaniach rachunkowości, choć ma za zadanie umożliwienie kierownictwu jednostki pełniejsze realizowanie zasady wiernego i rzetelnego obrazu przy jednoczesnym uwzględnieniu specyfiki jej działalności, może być wykorzystany do wykreowania pożądanego obrazu jednostki w sprawozdaniu finansowym, aby oddziaływać nim na interesariuszy w celu skłonienia ich do określonych działań bądź osiągnięcia osobistych korzyści²².

Należy zauważyć, iż badania behawioralne w rachunkowości nie stanowią jednolitej grupy²³. W literaturze przedmiotu wyróżnia się pięć głównych obszarów rachunkowości behawioralnej, w ramach których prowadzone są badania naukowe, to jest²⁴:

- kontrola kierownicza,
- przetwarzanie informacji w rachunkowości finansowej,
- projektowanie systemu informacyjnego rachunkowości,
- audyting zewnętrzny i wewnętrzny,
- socjologia organizacyjna.

19 N. Artienwicz, *Rachunkowość...*, op. cit., s. 45.

20 Zob. N. Artienwicz, *Rachunkowość...*, op. cit., s. 45; T. Lis, op. cit., s. 388.

21 N. Artienwicz, *Rachunkowość...*, op. cit., s. 45.

22 S. Czakowska, *The similarities and differences between earnings management and fraud*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2020, nr 4(988), s. 106.

23 Zob. N. Artienwicz, *Rachunkowość behawioralna jako...*, op. cit., s. 17; W. Gos, *Kierunki i metody badawcze w rachunkowości behawioralnej i neurorachunkowości*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2019, nr 6(984), s. 77; E. Jaworska, op. cit., s. 51-52.

24 N. Artienwicz, *Rachunkowość behawioralna jako...*, op. cit., s. 17.

Przykładową tematykę analiz prowadzonych w poszczególnych obszarach rachunkowości behawioralnej przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Przykładowa tematyka badań prowadzonych w wyodrębnionych obszarach rachunkowości behawioralnej.

Obszar	Tematyka badań
Kontrola kierownicza	- przywództwo, - konflikty, - podejmowanie decyzji, - sprzężenia zwrotne, - udział w procesie budżetowania, - wpływ różnic indywidualnych na reakcje na system kontroli.
Przetwarzanie informacji w rachunkowości finansowej	- przeprowadzanie osądów i szacunków, - badanie przebiegu procesu decyzyjnego, - procesy decyzyjne poszczególnych grup użytkowników sprawozdań finansowych, - postrzeganie pozycji finansowej jednostki, - rozumienie istotności i celowości ujawnień.
Projektowanie systemu informacyjnego rachunkowości	- analizy w zakresie wyboru zasad rachunkowości przez kierownictwo jednostki, - zdolność użytkowników sprawozdań finansowych do czerpania określonych informacji w zależności od struktury i formy raportów.
Audyting zewnętrzny i wewnętrzny	- podejmowanie decyzji przez audytorów, - badanie umiejętności audytorów, - analiza osądów dokonywanych przez audytorów, - poznawcze aspekty dokonywania audytu.
Socjologia organizacyjna	- wpływ środowiska na organizację systemu rachunkowości, - czynniki powodujące zmiany w systemach rachunkowości, - odpowiedzialność organizacyjna oraz oddziaływanie struktur organizacyjnych na zachowanie i systemy kontroli.

Źródło: M. Cieciora, *Behawioralne i etyczne uwarunkowania rachunkowości*, [w:] P. Szczypa (red.), *Rachunkowość finansowa. Od teorii do praktyki*, CeDeWu, Warszawa 2018, s. 37.

Metodologiczne podstawy rachunkowości behawioralnej znajdują się przede wszystkim w psychologii, a także w socjologii. W ramach prowadzonych badań jest wykorzystywany także dorobek ekonomii, teorii organizacji oraz nauk politycznych. Do podstawowych metod badawczych rachunkowości behawioralnej należy zaliczyć eksperyment, badania ankietowe oraz wywiady²⁵.

25 Zob. N. Artienwicz, *Rachunkowość behawioralna jako...*, op. cit., s. 18; N. Artienwicz, *Rachunkowość...*, op. cit., s. 80-95.

Reasumując, uwzględnienie aspektu behawioralnego w rachunkowości wynikało z dostrzeżenia przez naukowców znaczenia osób zaangażowanych w ten system, którzy z jednej strony tworzą go, a z drugiej stanowią podmiot jego oddziaływania. W konsekwencji doprowadziło to powstania rachunkowości behawioralnej, której przedmiotem badań jest wpływ psychologicznych i socjologicznych aspektów zachowania ludzkiego na procesy realizowane w zakresie rachunkowości.

4. Podsumowanie

Rachunkowość behawioralna to nowy nurt analiz w rachunkowości, który powstał na gruncie rozwijających się badań behawioralnych w naukach ekonomicznych. Włączenie aspektu behawioralnego do badań w ekonomii nastąpiło w skutek dostrzeżenia związku pomiędzy psychologicznymi i socjologicznymi mechanizmami działania ludzi, a szeroko pojętymi zjawiskami ekonomicznymi, zwłaszcza, że związek ten przekłada się na podejmowane decyzje, wydawane osądy czy dokonywane wybory, które zgodnie z przyjętą w ekonomii behawioralnej koncepcją ograniczonej racjonalności, mogą być uzależnione od stanów emocjonalnych człowieka bądź innych bodźców.

Rachunkowość to system informacyjny, w którym zaangażowane są zarówno osoby realizujące rachunkowość, jaki i odbiorcy informacji generowanych przez ten system. W celu realizacji zadań rachunkowości ludzie stanowiący ogniwo tego systemu muszą między innymi dokonywać wyborów, formułować osądy oraz podejmować decyzje, które są uzależnione z jednej strony od ich cech indywidualnych, z drugiej zaś od otoczenia. Jednocześnie informacje generowane przez system rachunkowości są wykorzystywane do podejmowania decyzji ekonomicznych przez inwestorów, które przekładają się na dalsze losy podmiotu. Stąd też, w związku z dostrzeżeniem znaczenia psychologicznych i socjologicznych aspektów funkcjonowania osób zaangażowanych w system rachunkowości, nastąpiło rozszerzenie problematyki badawczej rachunkowości o perspektywę behawioralną i powstanie rachunkowości behawioralnej, której przedmiotem analiz jest wpływ psychologicznych i socjologicznych aspektów zachowania ludzkiego na procesy realizowane w zakresie rachunkowości.

Bibliografia

- Kaczmarczyk A., *Sprawozdawczość finansowa jako język biznesu*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu” 2011, nr 22.
- Korzeniowska D., *Pionierzy i wybrane teorie istotne dla rozwoju rachunkowości behawioralnej*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2017, nr 92(148).
- Lis T., *Aspekty behawioralne w rachunkowości przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2016, nr 440.
- Polowczyk J., *Podstawy ekonomii behawioralnej*, „Przegląd Organizacji” 2009, nr 12.
- Remlein M., *Rachunkowość grup kapitałowych według polskiego prawa bilansowego i Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013.

- Simon H.A., *A behavioral model of rational choice*, „Quarterly Journal of Economics” 1955, nr 69.
- Simon H.A., *Theories of bounded rationality* [w:] C.B. McGuire, R. Radner (eds.), *Decision and Organisation*, North-Holland Publishing Company, Amsterdam 1972.
- Wikipedia, [/https://pl.wikipedia.org/wiki/Behawioryzm](https://pl.wikipedia.org/wiki/Behawioryzm) [21.12.2023].

BEHAVIORAL ASPECT OF ACCOUNTING

Summary: Accounting should be perceived as an information system in which people involved in the accounting system provide information to its users through financial statements. The main goal of the article is to show the impact of the behavior of people involved in the accounting system on the processes implemented in the field of accounting. The fulfillment of the research objectives was included in two points. The reasons for the emergence of behavioral economics, its essence and main directions of research are presented. The place of humans in the accounting system was discussed and the subject of behavioral accounting research was defined. The definition of behavioral accounting adopted for the purposes of this article is presented. The main research areas and research methods of behavioral accounting were indicated. Used in this study, research methods are based on a critical analysis of the subject literature, comparative analysis and the method of inductive reasoning. Based on the considerations carried out, it can be concluded that the development of the behavioral trend in economic sciences and the recognition by scientists of the importance of people involved in the accounting system, who, on the one hand, create it and, on the other hand, are the subject of its influence, led to the emergence of behavioral accounting. The subject of her research is the impact of psychological and sociological aspects of human behavior on accounting processes.

Key words: behaviorism, interdisciplinarity, psychology, sociology, accounting, behavioral accounting, psychological, sociological, cultural and physiological conditions.